

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 14 mars 2025

Mål nr
Ö 9115-24

PARTER

Klagande

M.E.

Ombud och offentlig försvarare: Advokat P.L.

Motpart

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Häktning

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten över Skåne och Blekinges beslut 2024-11-29 i mål

Ö 5118-24

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen skriver av målet.

P.L. ska få ersättning av allmänna medel för försvaret av M.E. i Högsta domstolen med 2 393 kr. Av beloppet avser 1 914 kr arbete och 479 kr mervärdesskatt. Staten ska svara för kostnaden.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

M.E. har yrkat att Högsta domstolen ska häva hovrättens beslut om häktning.

Riksåklagaren har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 5.

SKÄL

Bakgrund

1. Tingsrätten häktade M.E. den 21 mars 2024 i hans utevaro som på sannolika skäl misstänkt för rån och människorov den 10–11 november 2023.
2. Med stöd av en europeisk arresteringsorder överlämnades M.E. från Tyskland till Sverige den 21 november 2024 för utredning och lagföring av brottsmisstankarna.
3. Den 27 november 2024 häktade tingsrätten M.E. även för medhjälp till försök till mord den 10–11 november 2023 och angav som särskilda häktningsgrunder flyktfara och kollusionsfara. Tingsrätten villkorade

beslutet på så sätt att det inte fick verkställas innan Tyskland hade gett sitt samtycke till att han fick lagföras i Sverige för den aktuella gärningen. Tingsrätten angav i beslutet att åklagaren omedelbart skulle anmäla till tingsrätten när Tyskland hade fattat beslut i frågan om utvidgad överlämning så att ett nytt beslut i fråga om häktning kunde fattas. Hovrätten har fastställt tingsrättens beslut.

4. Tingsrätten har meddelat ett nytt beslut om häktning. Det överklagade beslutet har därmed förlorat sin rättsliga betydelse, det vill säga blivit desert.

5. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd med utgångspunkt i hovrättens bedömning att M.E. är på sannolika skäl misstänkt för medhjälp till försök till mord. Högsta domstolen har i sitt beslut bedömt att målet aktualiserar grundläggande och principiella frågor som rör möjligheterna att använda häktningsinstitutet för att kunna få till stånd ett utvidgat överlämnande inom ramen för systemet med en europeisk arresteringsorder.

Överlämnande till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder

Specialitetsprincipen

6. Enligt artikel 27.2 i rambeslutet om en europeisk arresteringsorder¹ får en överlämnad person inte åtalas, dömas eller på annat sätt berövas sin frihet för något annat brott, som begåtts före överlämnandet, än det brott för vilket han eller hon överlämnades (specialitetsprincipen).

---

¹ Rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, ändrat genom rådets rambeslut 2009/299/RIF.

7. Den myndighet som har överlämnat den misstänkte kan dock ge sitt samtycke till undantag från specialitetsprincipen (artikel 27.3 g). Ett sådant samtycke ges efter en framställan om samtycke till utvidgat överlämnande.

Utvidgat överlämnande

8. En framställan om utvidgat överlämnande ska enligt rambeslutet innehålla uppgift om bland annat förekomsten av en arresteringsorder eller något annat verkställbart rättsligt beslut med samma rättsverkan (artiklarna 27.4 och 8.1 c). EU-domstolen har slagit fast att med arresteringsorder ska förstås en nationell arresteringsorder som är fristående i förhållande till den europeiska arresteringsordern. Om en europeisk arresteringsorder inte innehåller en uppgift om den nationella arresteringsordern ska den verkställande rättsliga myndigheten inte verkställa den. (Se Bob-Dogi, C-241/15, EU:C:2016:385.)

9. Regler om handläggningen av en framställan om utvidgat överlämnande till Sverige finns i 17 § förordningen (2003:1178) om överlämnande till Sverige enligt en europeisk arresteringsorder. Enligt paragrafens andra stycke ska en framställan innehålla de uppgifter som avses i 6 § i förordningen. Av hänvisningen följer bland annat att den ska innehålla uppgift om ett häktningsbeslut eller motsvarande verkställbart beslut (se 1 kap. 4 § 3 lagen, 2003:1156, om överlämnande från Sverige enligt en europeisk arresteringsorder).

10. Regleringen ställer alltså samma krav på en framställan om utvidgat överlämnande som på en europeisk arresteringsorder i fråga om vilka uppgifter en framställan ska innehålla. Det innebär för svenskt vidkommande att en framställan om utvidgat överlämnande ska innehålla uppgift om att den person som ansökan avser har häktats för den tillkommande brottsligheten.

11. Samtidigt innebär specialitetsprincipen att en överlämnad person inte kan åtalas, dömas eller på annat sätt berövas sin frihet för något annat brott som begåtts före överlämnandet än just det eller de brott för vilket personen överlämnades (se p. 6).

12. Såvitt framkommit har underrätterna i regel hanterat detta på så sätt att den misstänkte har häktats med villkor att beslutet inte får verkställas förrän den stat som har överlämnat den misstänkte har samtyckt till ytterligare lagföring.

13. Ett häktningsbeslut som är utformat på det sättet innebär att den misstänkte inte blir föremål för något frihetsberövande som stöder sig på beslutet förrän villkoret har uppfyllts. Det är därför inte en sådan frihetsberövande åtgärd eller en sådan inskränkning av den misstänktes frihet som innebär att specialitetsprincipen överträds.

Häktning

Allmänt

14. Häktning och andra tvångsmedel förutsätter att det finns stöd i lag (se 2 kap. 8 och 20 §§ regeringsformen, jfr även artikel 5 i Europakonventionen). Av legalitetsprincipen följer att bestämmelser om tvångsmedel ska tolkas enligt sin ordalydelse. När det gäller bestämmelser som inskränker eller begränsar den enskildes rättighetsskydd enligt grundlagen finns det särskild anledning till restriktivitet vid tolkningen. (Se ”Villkorad häktning” NJA 2024 s. 81 p. 8 med hänvisningar.)

15. Bestämmelser om häktning finns i 24 kap. rättegångsbalken. Beslut att häkta någon meddelas av domstolen och i häktningsbeslutet ska det brott som misstanken avser samt grunden för häktningen anges. Ett beslut om häktning ska genast gå i verkställighet. (Se 24 kap. 5 § första stycket och 30 kap. 12 § första stycket 3).

Villkorade häktningsbeslut

16. Det finns inga bestämmelser som uttryckligen ger stöd för att ett häktningsbeslut kan villkoras på så sätt att det ska verkställas först om ett särskilt villkor har uppfyllts.

17. I rättspraxis har det emellertid sedan länge godtagits att ett häktningsbeslut kan villkoras på det sättet att det gäller först om den häktade friges från ett fängelsestraff eller annat frihetsberövande, om detta sker i samband med eller efter en dom (se "Svartlösadomen" NJA 1976 s. 522 och "La Reine-häktningen" NJA 1993 s. 161).

18. I "Villkorad häktning" slogs dock fast att villkorad häktning inte får beslutas innan åtal har väckts. Högsta domstolen konstaterade att det finns väsentliga skillnader mellan en sådan situation och situationer där villkorad häktning godtagits. Domstolen framhöll bland annat att systemet med prövning av en begäran om förlängd tid för att väcka åtal och med förhandling när en omhäktning aktualiseras är svårt att förena med ett beslut om villkorad häktning, eftersom det inte verkställs förrän frigivning sker. (Se "Villkorad häktning" p. 14 och 15.)

19. Omständigheterna i det avgörandet skiljer sig från den situation som nu är för handen på så sätt att det inte fanns något behov av häktning under den tid som fängelsestraffet verkställdes. Vid utvidgat överlämnande är ett beslut om häktning nödvändigt (jfr p. 10). Utan en möjlighet att villkora ett sådant beslut skulle gärningar som inte omfattades av överlämnandet till Sverige enligt den europeiska arresteringsordern och som begåtts dessförinnan inte kunna lagföras (jfr p. 6). Regleringen om utvidgat överlämnande skulle då inte kunna uppfylla sitt syfte. Till detta kommer

att det villkor som är aktuellt innebär att den misstänkte inte kan frihetsberövas på grundval av beslutet innan villkoret har uppfyllts. Skulle ett häktningsbeslut som grundar sig på andra brottsmisstankar falla bort innan något samtycke har lämnats från den andra staten ska den misstänkte frigges.

20. Skälen för att kunna fatta ett villkorat beslut om häktning för att få till stånd ett utvidgat överlämnande inom ramen för systemet med en europeisk arresteringsorder är alltså starka samtidigt som skälen för att iaktta restriktivitet inte gör sig gällande på det sätt som är fallet i en sådan situation som var aktuell i ”Villkorad häktning”. Förfarandet med villkorade beslut om häktning i samband med en ansökan om utvidgat överlämnande är alltså godtagbart.

21. Vid beslut om häktning ska rätten bestämma när åtal ska väckas; tiden får inte bestämmas längre än vad som är oundgängligen nödvändigt (se 24 kap. 18 § första stycket rättegångsbalken). Ett villkorat beslut om häktning i samband med en ansökan om utvidgat överlämnande ska också innehålla en upplysning om att åklagaren omedelbart ska anmäla till domstolen när samtycke har lämnats av den stat som har överlämnat den misstänkte, så att domstolen därefter på nytt kan pröva frågan om häktning. Detta är nödvändigt för att beslutet ska vara godtagbart från rättssäkerhets-synpunkt.

Bedömningen i detta fall

22. Det har varit möjligt att villkora beslutet om häktning av M.E. på det sätt som tingsrätten har gjort för att få till stånd ett utvidgat överlämnande inom ramen för systemet med en europeisk arresteringsorder.

23. Eftersom beslutet har blivit desert ska Högsta domstolens ställningstagande inte utmynna i ett beslut att avslå överklagandet. I stället ska målet skrivas av. (Se ”Den verkställda genomsökningen” NJA 2023 s. 143 p. 16.)

I avgörandet har deltagit justitieråden Stefan Johansson, Eric M. Runesson, Cecilia Renfors, Anders Perklev och Katrin Hollunger Wågnert (referent). Föredragande har varit justitiesekreteraren Johan Gredenius.